

Het complot van de stilte

Hilde Geens

HET COMPLOT VAN DE STILTE

Hoe de zaak-François leidde
tot de Bende van Nijvel

INHOUD

Een bril om dit boek te lezen	7	Chaos.....	275
Inleiding	9	Het gevangeniscomplot.....	281
Rijkswachter Raes.....	11	De processen	293
De DEA	23	Een nieuw leven	299
De operette James Bond.....	41	Een brug vlakbij	307
De French Connection.....	55	Naweeën.....	313
Sciencefiction	67	De Bende van Nijvel.....	319
De Chinese triaden	75	Het gelukspistool.....	335
Het toilettenfiasco	85	Aalst	347
In de hasj	101	De bende van Bouhouche.....	357
Juliette nummer 30.....	111	De vleescontracten.....	367
Het plan van Farcy	123	De Amerikaan.....	377
Het Belgische Watergate	135	De eerste Bendecommissie.....	381
De inquisiteur.....	149	Het onderzoek-Steppé.....	391
De balletdanser.....	161	Naar assisen.....	397
De vlucht	169	De eerste waarheid.....	407
Geheugenverlies.....	175	Vanden Boeynants	417
Op reis.....	183	Een nieuwe hypothese.....	429
De kabeljauw	191	De strik rond de	
De arm van de maffia.....	203	Bende van Nijvel.....	435
De stoelendans	211	Met een beetje hulp van	
De cocaïnekippen.....	219	je vrienden.....	441
Het masterplan van		Het meesterstuk.....	451
Bouhouche.....	227	Pakjesdienst of peetvader?.....	465
De autobom.....	233	Het complot van de stilte.....	469
Nachtelijk bezoek	241	Epiloog	475
De dubbel gestolen auto	249	Dank	483
Paranoia-paradijs.....	257	Rolverdeling	487
De tenen van		Decor	493
Vanden Boeynants	267	Bronnen	495

EEN BRIL OM DIT BOEK TE LEZEN

Dit boek is opgedragen aan de mensen die niet gezwezen hebben en vooral aan speurder François Raes. Voor de generaals was hij beperkt, wraakzuchtig en een loser. Voor mij was hij een dapper mens.

Het verhaal van de mislukte misdaadonderzoeken uit de jaren zeventig en tachtig, vanaf de zaak-François tot de Bende van Nijvel, is uitgegroeid tot een doolhof van namen, zijlijnen en vragen zonder antwoord.

Om het de lezer makkelijker te maken heb ik een paar onorthodoxe ingrepen gedaan. We betaalden nog in franken, maar voor het leescomfort heb ik de bedragen omgerekend naar euro.

De politici behoorden tot partijen die ondertussen taalgewijs gesplit zijn en vaak van naam veranderd. Ik beperk me tot de grote families waar ze destijds toe behoorden, de christendemocraten, socialisten en liberalen.

De citaten die ik gebruik, zijn inhoudelijk correct maar zelden letterlijk. Als ze uit gerechtelijke documenten komen, heb ik ze vertaald van het politievlaams naar gewoon Nederlands.

Twee parlementaire onderzoekscommissies, de eerste van 1988 tot 1990, de tweede in 1996 en 1997, hebben geprobeerd in kaart te brengen waarom het onderzoek naar de misdaden van de Bende van Nijvel op niets is uitgelopen. De eerste commissie deed ook pogingen om de grote lacunes in de zaak-François uit te vlooien. De verklaringen van de getuigen in deze commissies zijn ingekort en bijgevijsd. Namen zijn waar dat nodig was gecorrigeerd.

De op 1 juli 1973 opgerichte Amerikaanse drugsbestrijdingsdienst Drug Enforcement Administration (DEA) werd voorafgegaan door het in 1968 opgerichte Bureau of Narcotics and Dangerous Drugs (BNDD), maar ik gebruik doorlopend DEA.

INLEIDING

Het plan was dat dit boek over de zaak-François zou gaan, drugs-smokkel door politieteams met in de marge een reeks onopgehelderde moorden vlak voordat de Bende van Nijvel achtentwintig mensen doodschoot, maar het is me niet gelukt het strafdossier door te nemen. Het begon nochtans goed. Het parket-generaal in Brussel gaf toestemming tot inzage. Na bijna een halfjaar zoeken waren de archiefdozen echter nog niet gelokaliseerd. Toen liet de voor het Bendeonderzoek verantwoordelijke federale magistraat Marianne Cappelle weten dat ze het dossier-François 'ter info' had toegevoegd aan dat van de Bende van Nijvel, en dat ik in 2025 maar eens terug moest komen. Ze is optimistisch, dan word ik 80!

Natuurlijk wilde ze niet zeggen waarom ze dat gedaan heeft, het onderzoek naar de Bende van Nijvel loopt nog. Dus zocht ik het zelf maar uit.

Twee jaar lang ploegde ik door archieven en voerde ik gesprekken met getuigen die verdwaald raakten in de coulissen van dit stuk Belgische criminele geschiedenis. Gelukkig kon ik ook terugvallen op oude interviews. Veel betrokkenen zijn immers weggefallen of onvindbaar en ons geheugen is wat het is, een combinatie van een zeef en een spons.

Een theorie of hypothese heeft de zoektocht niet opgeleverd. Die kun je pas hebben als je het hele dossier hebt doorgeploegd en ik was er ook niet naar op zoek. Maar hoe meer ik in de archieven las over de zaak-François en de rol die de belangrijkste bendeverdachten, Robert Beijer en Madani Bouhouche, daarin gespeeld hebben, hoe meer het mij verbaasde dat die zaken niet al eerder behandeld werden als een en hetzelfde dossier.

Het Bende van Nijvel-onderzoek is in veel opzichten het belangrijkste en ingewikkeldste uit de Belgische gerechtelijke geschiedenis. In

geen enkele andere zaak zijn er zoveel gruwelijke misdaden gepleegd in zoveel gerechtelijke arrondissementen, zijn er zoveel verdachten en speurdersploegen geweest, en dienden er zoveel expertises verricht te worden. Naar aanleiding van het Bendedossier werden zelfs de wettelijke verjaringstermijnen voor moord veranderd.

Maar de Bende van Nijvel is niet uit het niets opgedoken. De Bende schoot wortel op de knooppunten van de heroïneroute, van Marseille over Paraguay, New York, Amsterdam en Palermo tot Beiroet en Brussel. Het was in de oorlog tegen de strategen van die route, dat de geflopte speurders Beijer en Bouhouche leerden denken als gangsters. In dit boek probeer ik de weg te traceren die ze daarbij afgelegd hebben.

RIJKSWACHTER RAES

Begin jaren zeventig gaat François Raes in Brussel aan de slag bij de Bijzondere Opsporingsbrigade (BOB), een toenmalig onderdeel van de rijkswacht. De politiediensten in België zijn in die periode nog sterk versnipperd. De opsporingsafdelingen van de rijkswacht, de gerechtelijke politie en de gemeentepolitie rijden elkaar in de wielen. De speurders krijgen weinig middelen voor een goede recherche, het is zwemmen en zien dat je niet verzuipt. Raes werkt op de traditionele, gedegen manier, door in het handelsregister, op straat en in cafés informatie te winnen. Op zijn bureau belanden in 1971 en 1972 dossiers die draaien rond zware drugshandel, de French Connection en de SAC, de privépolitie rond de Franse president.

Op een kille ochtend in januari 1972 rijdt een vrachtwagenchauffeur naar Parijs. Ter hoogte van Doornik haalt een Citroën DS hem in. De trucker ziet hoe de wagen meer dan driehonderd meter verderop bruusk de berm in rijdt, tolt en stilvalt. De inzittenden worden eruit geslingerd.

Het is kort na zeven en er is weinig of geen verkeer. De trucker lijkt de enige getuige. Hij stopt en gaat kijken. De chauffeur van de Citroën ligt drie meter voor zijn wagen. Hij is dood. Zeven meter verderop ligt het tweede slachtoffer. Ze leeft nog.

Een onbekend gebleven automobilist belt de hulpdiensten en de gewonde vrouw wordt naar het ziekenhuis gebracht. De wegpolitie doorzoekt de kleren en de wagen van de overleden man. In zijn portefeuille zit geld uit tien landen, zeer veel geld. In de koffer vinden de verkeersagenten een valies met daarin drie aktetassen. Eentje is

gevuld met meer dan vierhonderd sleutels van huizen, kluizen en auto's. In een andere zit een handleiding in het Spaans om opiumderivaten te brouwen.

De agenten staan voor een raadsel. Wie is die man? Het slachtoffer heeft drie persoonsbewijzen bij zich. Op alle drie plakt dezelfde foto, maar zijn rijbewijs staat op naam van Christian Calvet, zijn pas op naam van Gaston Brun en het derde document is een machtiging met de zegel van de Franse staat waarmee de houder, Maurice Boucard, altijd en overal ter wereld een zitje mag opeisen op een Air France-vlucht.

Meneer Calvet Brun Boucard heeft een telefoonnummer op zak. Als de speurders het nummer draaien, hebben ze zijn dochter aan de lijn. Zo ontdekken ze zijn echte naam. Het gaat om Maurice Boucard. Hij woont in een villa in oligarchenstijl in Tervuren. In Frankrijk is hij herhaaldelijk veroordeeld voor belastingfraude, zwendel en bedrieglijk bankroet. Hij kreeg twee jaar rijverbod en in 1969 ook een verbod om gedurende vijf jaar een handelsactiviteit uit te voeren.

Het parket is zeker dat het om een afrekening gaat en het duurt drie maanden voor de familie toestemming krijgt om Boucard te begraven. Er komt een gerechtelijk onderzoek. De passagier, de vriendin van de dode, wordt de dag van de moord verhoord in het ziekenhuis. Van het ongeval herinnert ze zich zo goed als niks. Ze waren kort na zessen uit Tervuren vertrokken naar haar ouders in Parijs. Ze was ingedommeld en schrok wakker toen de wagen overkop ging. Ze verloor het bewustzijn en kwam pas in het ziekenhuis weer bij positieven.

Zij en haar vriend woonden samen sinds mei 1971. Hij werkte voor de firma Valicia Benelux. Hij handelde in chemische producten uit Argentinië, sprak vloeiend Spaans en reisde vaak naar Spanje, Argentinië en Brazilië, Zwitserland en Canada. Ze kent zijn twee kinderen. Zijn dochter Michèle woont ook in Tervuren, zijn zoon is in Frankrijk verwickeld in een drugsonderzoek.

Aan zijn dochter had Maurice Boucard kort voordien gezegd dat dit zijn laatste operatie was. 'Als ze lukt, kunnen we ons de rest van

ons leven op een strandstoel installeren.' Aan een intieme kennis zei hij dat je 'in het leven alles kunt aanpakken behalve drugs'.

Michèle heeft een functie in het bedrijf van haar vader, Valicia Benelux. Na de moord op Boucard barst daar een machtsstrijd los. Michèle wordt eruit gewipt. Een andere vennoot, die haar deel wil maar daarnaar kan fluiten, stuurt een gorilla op de nieuwe zaakvoerder af. De gorilla wordt de dag nadien zelf geliquideerd in Parijs.

Valicia Benelux is pas drie maanden voor de autocrash opgericht in Brussel. De onderzoeksrechter in Doornik wil van Brussel weten wat er bij de firma aan de hand is en zo belandt het dossier op het bureau van de onervaren drugsspeurder François Raes.

'Dit is hasj'

Raes werkt pas sinds enkele maanden bij de BOB van Brussel. De federale politie bestaat nog niet en de misdaadbestrijding is in België in handen van een klodder politiediensten die elkaar proberen vliegen af te vangen. De twee belangrijkste zijn de gerechtelijke politie bij de parketten, waar de magistraten de onderzoeken leiden, en de Bijzondere Opsporingsbrigades van de rijkswacht, de BOB's.

De rijkswacht is een onderdeel van het leger en van onder tot boven opgebouwd in een strakke hiërarchie. Bevel is bevel en wie drie graden meer heeft, is drie keer slimmer. Zestienduizend mensen staan onder de leiding van een generaal. Drie ministers houden toezicht op het apparaat, de minister van Landsverdediging is verantwoordelijk. Zijn collega van Binnenlandse Zaken is bevoegd voor de ordehandhaving. De minister van Justitie heeft de voogdij over de gerechtelijke onderzoeken waarvoor de BOB's worden ingeschakeld.

François Raes heeft al een leven achter de rug als hij in 1971 bij de BOB in de hoofdstad belandt. Het is de liefde die hem bij de rijkswacht brengt. Hij is op zijn vijftiende van school gegaan om te gaan werken in de fabriek. Zes jaar lang trekt hij elke weekdag van Quiévrain naar Valenciennes om metaal te polijsten. Na zijn legerdienst wil

hij niet meer terug. Zijn lief, de dochter van een veldwachter, vraagt: 'Waarom ga je niet bij de rijkswacht?' Zo is het gegaan. Hij begint bij de cavalerie, maar na een ongeval is hij daarvoor niet meer geschikt. Hij gaat scheiden en hertrouwt met een Spaanse, raapt haar taal op, studeert na zijn uren criminologie en volgt natuurlijk ook de lessen bij de Amerikaanse drugsbestrijdingsdienst DEA zodat hij als bijna drietalige politieman aan de slag kan bij de eerste drugsbrigade van het land, bij de BOB van Brussel.

Als François Raes daar in 1971 zijn rijkswachtuniform uittrekt – de BOB opereert in burger – is het voor veel dingen nog de oertijd. Het is de tijd zonder internet of pc, de tijd van mechanische en, zeldzamer, elektrische schrijfmachines en bij veel politiediensten handgeschreven processen-verbaal. Sommige kolonels rijden nog te paard naar hun werk. Mobieltjes zijn er niet. Politiediensten houden contact met de troepen in het veld via de radioverbinding in de wagen en via biepers, apparaatjes waarnaar de chef een signaal stuurt, wat betekent dat je hem moet bellen. In die tijd wil dat zeggen: een telefooncel opzoeken aan een of ander station, bij de post of op een drukke plek, of een telefoon bemachtigen in een kroeg en vijf frankstukken bij de hand hebben.

Er zijn nog een aalmoezenier en een kapel in de kazerne, en de speurders moeten als soldaten op het appel. 'Iedereen moest aantreden, en als de chef afriep: "Leboeuf", het rund, een zeer sympathieke man overigens, deed de hele groep "meuhhhh";' vertelt een magistraat. 'Dat was een troep kwajongens. Ik herinner me een karateka die indruk maakte omdat hij een telefoongids van Brussel in twee kon scheuren.'

De opleiding? 'Wélke opleiding? Er is geen opleiding, meneer de voorzitter,' getuigt een rijkswachter in het parlement. Bij de gerechtelijke politie is het hetzelfde liedje. 'Toen ik er begon,' herinnert een ancien van de gerechtelijke politie zich, 'kreeg ik een revolver, een matrak en handboeien en moest ik meelopen met de ancients. Dat was onze leerschool. We moesten de *garnis* doen, gemeubelde

kamers die per maand verhuurd werden en waar veel klein gespuis rondhing als laatste stap voor ze op straat belandden. Drugs waren geen prioriteit. Op een dag circuleerde er op kantoor een plak hasj met als opschrift: "Dit is hasj." Dat was onze opleiding. Toen iedereen die bekeken had, was de helft verdwenen.'

'We waren allemaal amateurs en vijf procent crapuul,' bevestigt Paul Calluy, die in januari 1980 commandant van de BOB van Brussel wordt en dus de grote baas van François Raes. 'We konden niks, en we mochten niks. We mochten geen telefoons tappen, geen brieven inkijken. De wagens die we hadden? Die kleine witte Renaults, R4. We werden overal herkend en uitgelachen. Geld om informanten te betalen hadden we ook al niet. De rivaliteit tussen de politiediensten was een bijkomende handicap. Daar heb ik me altijd tegen verweerd. Ik zei tegen onze BOB: "Laat ons open kaart spelen met de gerechtelijke politie en de gemeentepolitie." Ik werd bijna gelyncht. De enige dienst waarmee we goed samenwerkten, was de douane, en die hadden we nodig om de privéclubs te kunnen controleren. Er waren er zo'n vijfhonderd in de hoofdstad. De mooiste hadden de knapste vrouwen die drie of vier talen spraken om de internationale cocaïnebonzen op te vangen. Een fles champagne kostte pakweg honderdvijfentwintig euro in zo'n tent.'

Lunch met Louis

De BOB waar François Raes aan de slag gaat, wordt geleid door de commandant. In de jaren zeventig is dat André Louis, een man met een borstelsnor, een haakneus en een verkeerd geknoopte das die uit de zedensectie komt. Zijn opvolger Paul Calluy herinnert zich Louis: 'Als jonge officier deed ik mijn stage daar. Ik was lucht voor Louis, en hij was voor mij een nul. Het enige waar hij zich voor interesseerde, was de prostituees controleren. De procureur van Brussel was daar ook zwaar mee begaan. Die liet me roepen en zei: "De prioriteit is: in de Aarschotstraat zeggen dat de hoertjes kleren moeten aantrekken

als ze voor het raam zitten.” Toen ik na een intermezzo Louis’ functie had overgenomen, heb ik hem nog één keer ontmoet. Hij werkte op het kabinet van Landsverdediging en ik moest zijn BOB-penning terughalen, een bronzen penning voor de sleutelhanger. Als je met pensioen ging, moest je die afgeven. Staatseigendom. Louis weigerde ze terug te bezorgen.’

‘Louis was een zeer gevaarlijk man,’ vertelt de gepensioneerde rijkswachtkolonel Arsène Pint. ‘Een tjeef, een pilaarbijter tot en met. Hij was een chantagefiguur die probeerde officieren te betrappen in de rosse buurt en omwegen gebruikte om zijn zin te krijgen. Via zijn vader kende hij een magistraat op het parket. Als hij in de rijkswacht iets gedaan moest krijgen, belde hij zijn contact, en die belde de procureur-generaal en die belde rijkswachtgeneraal Fernand Beurir en zo kwam het in orde.’ Generaal Beurir, de voorzitter van de tennisclub van Ukkel, is een mondaine kampioen met een vlek op zijn blazoën. Hij heeft samen met drie anderen bij zijn promotie als officier in 1940 de eed van trouw afgelegd aan Adriaan Van Coppenolle, het hoofd van de Algemene Rijkspolitie – dus aan de Duitse bezetter.

‘Louis was geweldig katholiek,’ bevestigt een andere hoge rijkswacht-officier. ‘Hij heeft zelfs een decoratie gehad van de paus vanwege zijn inzet tegen de prostitutie. Hij was eentalig Franssprekend en goed ingeburgerd bij de parochiale werken in Etterbeek, waar hij woonde. Hij had ook nauwe contacten met procureur Raymond Charles, een vriend van de minister van Landsverdediging Vanden Boeynants. Hij heeft zijn stempel gedrukt op de belangrijkste BOB van het land. Hij was adjudant geweest van de zedensectie, maar gedroeg zich een beetje ongewoon voor een rijkswachter uit die tijd. Hij zette zich in voor de prostituees, probeerde ze uit het milieu weg te halen. De doorsnee flik hield zich daar niet mee bezig. Voor hem waren sekswerkers bronnen van informatie, meer niet. Zijn inzet werd geapprecieerd op het Koninklijk Paleis. Boudewijn ontving hem. Dat was buitengewoon in politiekeringen begin jaren zeventig.

Louis eindigde zijn loopbaan bij de dienst rekwesten op het kabinet van de koning, maar hij had al rechtstreeks contact met het Hof toen hij nog adjudant bij de BOB-zedensectie was.’

‘Het waren de adjudanten van de BOB die de zaakjes met de magistraten regelden,’ gaat de officier verder. ‘Zij hadden de tijd om elkaar te spreken, zij hadden de dossierkennis. Als adjudant was Louis daar goed in. Hij begon in 1952 bij de BOB en hij was de baas in Brussel. Louis kende de interne keuken en moest bemiddelen. Er werd naar hem geluisterd.

Hij had zeer goede contacten met politici als de christendemocraat Paul Vanden Boeynants en diens partijgenoot en opvolger op Landsverdediging José Desmarets. Louis was heel interessant voor bepaalde politici. En dan bedoel ik politici aan één kant van het spectrum, want toen gingen de politieke overtuigingen in de rijkswacht maar in één richting: naar rechts. Louis verborg zijn connecties niet. Niemand was verbaasd toen hij de rijkswacht verliet om naar kabinetten van Vanden Boeynants en Desmarets te gaan. Ik heb Louis goed gekend. Hij was een grote meneer, een lange, smalle, doorweekte paternalist. Hij keek neer op ons, jonge officieren.

Louis kon dingen regelen. Het is heel eenvoudig om bepaalde dossiers te laten verdwijnen. Dat kon via Louis. Ach, niemand respecteert de regels, dat was vroeger zo en dat is nu nog zo. Hoe groot zijn macht was? Dat is moeilijk in te schatten. Je kent de reikwijdte van je macht pas als je problemen krijgt en je die kan oplossen. Louis heeft nooit problemen gehad. Hij regelde alles met de telefoon of onder vier ogen. Nooit zette hij iets op papier. Maar zeven procent van alle dossiers komt voor de rechtbank, dus zijn er kansen genoeg om zaken in de doofpot te stoppen zonder dat je daar processen-verbaal moet voor laten verdwijnen.

Elke vrijdag was er lunch met Louis. Daar ontving hij de procureur des Konings, de bazen van de rijkswacht en de gerechtelijke politie. Ik was er ook. Elke vrijdag aten we samen om de stoom te reguleren. Als problemen zo in kleine kring geregeld worden, worden de

democratische regels snel vergeten. Procureur des Konings Francis Poelman, toen nog substituut, was een van de aanwezigen. Hij hield zich vroeger bezig met jeugd, zeden en familie. Hij had dezelfde grote hobby als Louis.'

Bij de Beatles

Louis is de man bij wie François Raes de stiel leert. Vijf latere verdachten van de Bende van Nijvel-misdaden doen dat ook: de twee belangrijkste, Madani Bouhouche en Robert Beijer, en, minder evident, François Achten, Martial Lekeu en Christian Amory. Ze worden er doordeesemd met die regelcultuur. Zeker in een militair apparaat is daar geen ontkomen aan.

Tussen Louis en Raes staan de chefs in verschillende graden, van wachtmeesters onderaan tot de adjudanten bovenaan. 'Bij de BOB van Brussel, de grootste van het land, had je in 1981 drie grote secties,' vertelt Etienne Brams, die adjunct was van de BOB-commandant. 'Elke sectie was weer verdeeld in een vijftal ondersecties van een man of zeven per onderzoek. Je had de gerechtelijke sectie met ploegen die de geweldsmisdaden onderzochten, de hold-ups, de moorden en de andere zware criminaliteit. De sectie van de zeden, "de mondaine", deed de prostitutie. De openbare orde- of infosectie bracht politieke activisten van uiterst links tot extreemrechts in kaart. De sectie onder leiding van Albert Van de Walle deed de drugs.'

Van de Walle is de baas van François Raes. Die vindt hem met zijn bril, streepsnorretje en plat achterovergeplakte haar een beetje *foufou*, een mafketel, maar hij kent zijn vak en hij is onomkoopbaar. 'Van de Walle was compleet opgefokt,' vertelt een ancien van de sectie. 'Hij wilde me ronselen om belleketrek te doen. Echt waar, aan de bel trekken en je dan snel verstoppen. Hij was bijna met pensioen! Hij had last van wat we nu ADHD zouden noemen.'

De drugssecties van de BOB's zijn eind 1970 opgericht bij de rijkswachtbrigades in de grote steden, vertelt Luc Van den Bossche,

destijds de justitiespecialist van de Vlaamse socialisten. 'In 1973 begonnen de BOB's te experimenteren met hun "Beatles".' Het is de tijd van *All you need is love* en flowerpower en de gendarmes-infiltranten laten hun haar groeien en duiken rond de Grote Markt van Brussel in kroegen als de Welkom, een druk bruin café met zagemeel op de vloer, waar je, áls je een vrije stoel vindt tussen de Afghaanse jassen en gehaakte poncho's, alle talen van de wereld hoort en waar de geur hangt van een hennepplantage. Of in de Pili Pili, een keet die zo slecht verlicht is dat je niet ziet met wie je praat, waar alles roodgeverfd is tot en met de vloer en waar je op afgedankte autozetels zit.

Raes is een van die Beatles. Voor de jongens van de BOB zijn de straten van de stad hun echte kantoor. Het is de gouden tijd van de *cachot*- en de *caférecherche*. Speurders halen hun informatie bij gevangenen, die elkaar aangeven om strafvermindering of andere gunsten te krijgen. En ze halen ze ook in de bars, privéclubs en bordelen, waar ze hun tipgevers uitmelken: hoertjes over hun pooiers en klanten, junks over hun helers voor wie ze chequeboekjes stelen. Ze halen ze in seksclubs zoals de Jonathan, waar magistraten en advocaten komen, maar waar je op de ledenlijsten enkel bakkers en slagers vindt omdat je anoniem lid kunt worden. Of bij de concurrentie, de APV, waar de vloer vol matrassen ligt en je naam op de whiskyfles genoteerd wordt.

Al die bars en bordelen zijn de verlengde bureaus van de politiediensten. Brussel is eigenlijk een roedel dorpen, en François Raes heeft in elk dorp een café waar hij rondlummelt. Hij maakt een praatje en helpt al eens iemand die problemen heeft met de bureaucratie. In die eerste maanden bij de BOB heeft hij zijn eigen circuit ingelopen. Van de kazerne trot hij naar de benedenstad, waar hij uren, dagen en maanden postvat, foto's neemt van wie er bij het drugslab van een verlopen edelman binnen- en buitengaat en van de nummerplaten op de wagens in de buurt.

'Ik had een *vieze* manier van werken,' vertelt hij daarover in 1991. 'Ik schreef alles op. Voor, tijdens en na mijn uren – ik kan de straat van

thuis tot aan de kazerne plaveien met mijn schriften. En ik nam een massa foto's. Als ik een drugshandelaar voor mij had die ontkende, pakte ik mijn notaboek en zei: "Bogo, die dag, dat uur, die plek, die ontmoeting en hier is de foto."

Liefst loopt Raes te snuffelen in het oude hart van de stad achter de Grote Markt. Aan de Kaasmarkt zijn coke en heroïne te krijgen. Uren en uren loopt hij daar te posten.

Kantoor de Plattestein

Hij trekt dieper de stad in, voorbij het hoofdkwartier van de Brusselse politie en café Renaissance met zijn barokke pui, waar huurlingen elkaar kopstoten komen geven, tot aan zijn doel, de gezellige art-decotaverne de Plattestein, waar sinds jaar en dag een robuuste, betaalbare dagschotel met stevige Belgische burgerkost op de noen veel volk trekt. François Raes gaat er netwerken. Hij heeft, als hij het dossier van de firma van de gecrashte Boucard op zijn bord krijgt, al een ander zwaar onderzoek aan de hand, en in de Plattestein hoopt hij antwoorden te vinden.

De Plattestein is de vaste stek van Lucien Thomas, een ex-collaborateur die na de oorlog onder de deknaam 'Guy Bedos' gevlucht is naar Montevideo en daar een lab runt voor de French Connection, de beruchte heroïnelijn van Marseille naar New York. Als dat lab ontploft en de chemicus die er werkt omkomt, smeert Lucien Thomas hem naar Brussel, waar hij in de benedenstad twee winkels in tweedehandsboeken begint en daar zijn vrouw en een klusjesman in installeert. Zelf steekt hij geen poot uit, maar hij frequenteert de hele onderwereld, van de legendarische Belgische bankrover Raymond 'Sinatra' Lippens tot Maurice Boucard van de autocrash in Doornik, en de Noord-Franse biseksuele sekswerker Albert 'Bruno' Farcy, die geboren is in Parijs en in België naam maakt als pooier en heler.

Elke avond gaat Lucien Thomas om 21 uur in de Plattestein kaarten voor grof geld. Hij krijgt er telefoon uit heel de wereld. De taverne is

zijn kantoor, hij belt nooit van huis uit. Raes luistert er de gesprekken af. 'Ik ging er een kaartje leggen,' vertelt hij. 'Ze wisten eerst niet dat ik Spaans verstond en zo heb ik weleens wat opgevangen. Al die gasten hadden in Latijns-Amerika gezeten en als het over hun deals ging, schakelden ze naar het Spaans.'

Raes is in de Plattestein beland om de BOB van Bastogne te helpen. De collega's in de Ardennen zijn verbaasd als ze erachter komen dat een hoertje in hun streek een huis koopt en dat een dag later cadeau doet aan een Franse pooier die geen enkele activiteit ontwikkelt maar het geld laat stromen. De pooier beweert dat hij werkt als vertegenwoordiger van een firma aan de Meilaan 263 in Sint-Lambrechts-Woluwe, en zijn Peugeot staat inderdaad op naam van dat bedrijf. Woluwe, dat is Brussel, dus bellen de collega's van Bastogne Brussel en ze vallen op François Raes. Kan hij eens kijken wat er op dat adres gebeurt?

Raes gaat met een collega ter plekke. Het gebouw bestaat uit enkele appartementen en één keuken is verbouwd tot lab. Er zitten vier firma's en een daarvan is Valicia Benelux, de firma van de vermoorde Maurice Boucard. De bedrijven hebben hetzelfde telefoonnummer en de bestuurders zijn onontwarbaar verstrengeld. Het schaarse personeel, onder wie de broer van een baron, wordt verrassend goed betaald. Toch hebben ze volgens het ministerie van Financiën geen noemenswaardige activiteiten. De Franse pooier voor wie het hoertje een huis kocht, rijdt niet alleen in een wagen van een van de firma's, hij woont ook in een gemeubelde flat die op naam staat van een spilfiguur van Valicia Benelux.

Raes komt erachter dat de pooier een man is van de Service d'Action Civique (SAC), de zeer rechtse privé-militie rond de Franse president Charles de Gaulle. Figuren van de SAC werken samen met de heroïne-trafficanten van de French Connection in Marseille. Heroïnehandelaars zwaaien met hun tricolore SAC-kaart als de politie moeilijk doet. 'De Plattestein was het hoofdkwartier van de SAC,' vertelt Raes. 'Op de verdieping was een zaal waar ze vergaderden en

ik ging ze daar een keer of twee per maand opzoeken. Ze hadden een formidabele documentatie.'

Zo vloeien na enkele maanden speuren meerdere onderzoeken samen in het hoofd van François Raes: de vermoorde Boucard, de firma's aan de Meilaan, French Connection-kopstuk Lucien Thomas, en de pooier van de SAC. Raes komt erachter dat Maurice Boucard een internationaal bekende gangster is en dat kopstukken van de French Connection de Meilaan 263 frequenteren. In oktober 1971, ruim twee maanden voor Boucard crasht op de autoweg, heeft François Raes samen met een collega hun hele Brusselse netwerk in kaart: hun vrouwen, vrienden, contacten, firma's en adressen.

Beetje bij beetje ontdekt hij dat de geliquideerde Boucard een 'eerbare correspondent' is van La Piscine, zoals de Franse geheime dienst SDECE genoemd wordt, én op de koop toe de bankier van de SAC. Hij vangt ook op dat Boucard samenwerkte met ene Mario Deniz, een kopstuk van de French Connection, al belde Boucard Deniz niet vanop kantoor aan de Meilaan maar van bij zijn ex in Frankrijk. Ze hielden hun contacten onder de radar.

In de paar maanden dat hij bij de BOB werkt, is de onervaren speurder François Raes via gedegen ouderwets politiewerk beland bij de geldmachine van de SAC en de French Connection. Zo wordt hij tijdens zijn eerste grote internationale onderzoek in een klap gekatapulteerd in het hart van de geopolitiek, waarbij de Amerikaanse president Lyndon B. Johnson en diens Franse collega de handen in elkaar geslagen hebben om de French Connection op te rollen. Raes' onderzoek bewijst dat het oldskool systeem van informatiewinning, van schaduwen en van snuffelen in handelsregisters en dossiers van ministeries zo slecht nog niet is. Het werkt.

DE DEA

Drugs en drugsbestrijding zijn nog geen prioriteit in België, tot ergernis van de Amerikanen, die willen dat Europa meehelpt om de instroom van vooral heroïne in de VS te stoppen. De Amerikaanse DEA (Drug Enforcement Administration) hanteert verregaander onderzoeksmethodes dan wij in België gewoon zijn: het werken met infiltranten in de drugskartels tot het kopen van drugs om de handelaars te kunnen ontmaskeren. België doet mee. Twee nieuwe politiediensten, het BIC en het NDB, worden opgericht en gaan experimenteren met de Amerikaanse praktijken, hoewel die in ons land wettelijk niet geregeld zijn. Dat gebeurt met de steun van voogdijministers Alfons Vranckx en vooral Paul Vanden Boeynants, die in dit hele verhaal een cruciale rol zal gaan spelen. Commandant Léon François wordt bij het NDB de officier die de drugsbestrijding in goede banen moet leiden.

De Amerikanen hebben een ander idee over het vergaren van informatie. Ze zweren bij de systematische infiltratie in drugskartels, en boeken al eens succes. Infiltratie, dat betekent gangster spelen, je aansluiten bij een bende om die uit te schakelen, en om je daarbij aan te sluiten moet je leren denken als gangsters. Zo infiltrerden twee narcotica-agenten van de politie van New York van oktober 1961 tot eind februari 1962 een heroïnelijn die op die manier ontmanteld kon worden. Hun geschiedenis ligt aan de basis van de film *The French Connection*, maar precies die geschiedenis toont aan hoe relatief dat

succes is, want tien jaar later, als Raes op Boucard en co. valt, moet de Franse connectie nog altijd uitgeschakeld worden.

Infiltratie is een aartsgevaarlijk systeem. Zo'n undercoveroperatie loopt meestal over een lange periode, want de infiltrant moet vertrouwen opbouwen binnen het drugssyndicaat om de verschillende schakels in de lijn in kaart te kunnen brengen, van de grondstoffenaankoop, het lab en de financiering over het vervoer en de opslag tot bij de levering. Hij moet doorgaan tot hij weet wie er aan de touwtjes trekt om er korte metten mee te maken. De infiltrant moet een behendige acteur zijn die scenario's kan onthouden maar ook kan improviseren als een medespeler zijn script vergeet. En hij moet binnen de criminele organisatie de ene wet na de andere overtreden om zijn geloofwaardigheid als gangster te handhaven in een club waar iedereen elkaar per definitie verdenkt. In de drugswereld komt undercoverwerk erop neer dat er onder het oog en met de hulp van de narcoticadienst lange tijd drugsladingen worden doorgelaten met het hogere doel de grote jongens te pakken.

Dat systeem botst in die periode in België met alle mogelijke wetten, om te beginnen met de wet die bepaalt dat al wie in dienst van de overheid werkt en weet heeft van een misdaad, verplicht is die aan te geven: het fameuze artikel 29 over de aangifteplicht van ambtenaren van het wetboek van strafvordering. Bovendien bestaat er hier op dat moment geen wettelijk kader dat regelt wanneer en onder welke voorwaarden infiltratie kan. Het is niemandsland, gevaarlijk niemandsland.

Dat zal de Amerikanen worst wezen. Ze willen de Amerikalijn van de French Connection verbrijzelen en dus moeten de grote middelen ingezet worden. Ze willen infiltreren in de internationale heroïne-gangs om ze definitief op te ruimen – en ze willen dat dat op hun manier gebeurt. De Amerikanen willen hun bondgenoten, waaronder België, masseren en kneden tot die ervan overtuigd zijn dat ook Belgische jongeren massaal verslaafd raken, dat het land afstevent op een drugsramp en in allerijl speciale narcoticateams moet oprichten

en dat die drugsbestrijders geschoold moeten worden in de moderne Amerikaanse infiltratiemethodes.

De Amerikanen willen dat omdat ze zelf een probleem hebben, een inтриest probleem. Amerika is al jaren verwickeld in een uitzichtloze oorlog in Vietnam, die president Johnson geërfd heeft van zijn voorganger John Kennedy, die hem zelf overnam van de Franse koloniale. Als de oorlog in 1973 eindelijk voorbij is, zijn er ruim twee miljoen Vietnamezen vermoord en bijna een miljoen op de vlucht, en de Amerikaanse GI's hebben in de goktenten, opiumketen en bordelen van Saigon heroïne leren kennen.

De sterk verslavende drug wordt gepuurd uit het melksap van de papaverbol. Dat wordt ingedroogd tot opium. Daar wordt morfine uitgehaald, een krachtige pijnstiller die kan verwerkt worden tot heroïne. De heroïne wordt ten slotte aangelengd met paracetamol, meel en louche goedkoop spul en zo op de markt gezet.

Er zijn veel manieren om heroïne te gebruiken. Je rookt, snuift of prikt – dat zijn de belangrijkste. De GI's roken meestal een *hit*: sigaretten met een mix van tabak en heroïne. In de laatste jaren van de Vietnamoorlog komen bijna veertigduizend Amerikaanse veteranen verslaafd naar huis terug. Ze sluiten zich aan bij de zeshonderdduizend junks die er in 1971 al zijn in Amerika. Het is een drama voor al die mensen en hun families, die ook nog eens die oorlog moeten verwerken.

De producenten in Azië hebben hun eigen kopzorgen. De aftocht van de Amerikanen doet de lokale markt instorten. De drugsbonzen die er samenwerken met plaatselijke afdelingen van de Corsicaanse onderwereld, een restant van de Franse koloniale tijd, volgen de GI's en installeren zich op de knooppunten van de heroïne-route. Vanuit hun hoofdkwartier in Marseille domineren de Corsicaans-Franse misdaadorganisaties jarenlang de heroïnepijplijn naar de Verenigde Staten. De morfine raffineren ze tot vijftennegentig of meer procent zuivere heroïne, de peperdure Nummer 4, of tot de goedkopere *brown sugar* met zowat zestig procent zuiverheid, de